

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA PAŁACU LUBOMIRSKICH W PRZEWORSKU

Opracował : mgr Jakub Olszyński

Przeworsk 2017

Wstęp

Przedmiotem niniejszego opracowania jest określenie stanu zachowania oraz zabiegów konserwatorskich koniecznych do przeprowadzenia przy stolarce okiennej i drzwiowej pałacu. Zabytkowy charakter budynku oraz funkcja muzealna którą obecnie pełni zmuszają do zachowania najwyższej staranności i odpowiedniego przygotowania przy wszelkich ingerencjach w zabytkową substancję. Opisywane tutaj rezultaty badań konserwatorskich powstały na podstawie oględzin obiektu, odkrywek naturalnych oraz dokumentacji przeprowadzonych prac konserwatorskich pod koniec lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku.

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ: Stolarka okienna i drzwiowa Muzeum Pałacu Lubomirskich w Przeworsku woj. Podkarpackie

TEMAT: Techniczna konserwacja zabytkowej stolarki okiennej i drzwiowej

AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA: Budynek powstał na początku XIX wieku jako rozwinięcie renesansowego pałacu obronnego. Inicjatorką budowy była Izabela z Czartoryskich Lubomirska która przeznaczyła rezydencję dla swojego wychowanka księcia Henryka Lubomirskiego. Prace prowadził początkowo Jan Giesmayer a całość dokończył Piotr Aigner oraz autor ozdobnych sztukaterii Fryderyk Bauman. Budowę zakończono w 1807r. W połowie XIX w. pałac rozbudowano wg projektu Feliksa Księżarskiego.

LOKALIZACJA / MIEJSCE PRZECHOWYWANIA: Muzeum Pałac Lubomirskich w Przeworsku ul. Park 2

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK: Powiat Przeworski/ Muzeum w Przeworsku Zespół Pałacowo Parkowy

TECHNIKA:

Okna wykonane z drewna, prawdopodobnie iglastego

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): TAK ~~NIE~~

Na przełomie lat 70 tych i 80 tych XX wieku cały obiekt poddano gruntownej renowacji.

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK ~~NIE~~

PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW ODDZIAŁ RZESZÓW-

PRACOWNIA PROJEKTOWA RZESZÓW ul. Moniuszki 10

Nr arch. Muz- MP-DT-108 , MP-DT-40

2.0 ZAGADNIENIE HISTORYCZNE

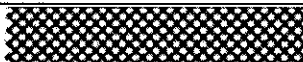
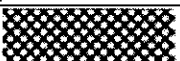
Budynek powstał na początku XIX wieku jako rozwinięcie renesansowego pałacu obronnego. Inicjatorką budowy była Izabela z Czartoryskich Lubomirska która przeznaczyła rezydencję dla swojego wychowanka księcia Henryka Lubomirskiego. Prace prowadził początkowo Jan Giesmayer, natomiast całość dokończył Piotr Aigner oraz autor ozdobnych sztukaterii Fryderyk Bauman. Budowę zakończono w 1807r. W połowie XIX w. pałac rozbudowano wg projektu Feliksa Książarskiego. Otoczenie stanowi 12 hektarowy park z zabytkowym drzewostanem oraz zabudowania dawnej kuchni pałacowej oraz stajni. Obecnie w budynku znajduje się muzeum.

4.0 TECHNIKA I TECHNOLOGIA

4.1. technika oryginału i analiza sposobu wykonania

Ościeżnice oraz skrzydła okienne i drzwiowa wykonano z drewna , prawdopodobnie iglastego. Poszczególne elementy łączono ze sobą za pomocą drewnianych kołków oraz kleju. Ozdobne okucia wykonano z metalu. Obróbki blacharskie mocowano za pomocą gwoździ bezpośrednio do obramień. Pojedyncze szyby osadzono na kicie tradycyjnym.

4.2. stratygrafia przed rozpoczęciem prac

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie
1		Warstwa lakieru bezbarwnego	III	Ok.1980
2		Warstwa farby białej		
3		Warstwa farby białej	II	Poł XXw.?
4		Metalowe okucia	I	Poł.XIXw.
5		Drewno		

4.3 Opis warstw

Pierwszą warstwę chronologiczną stanowi drewno z którego wykonano okna (nr 5) , na którym w trakcie kolejnych renowacji nałożono warstwy farby olejnej (nr 2 oraz nr 3) . Czwartą warstwę stanowią metalowe okucia oraz obróbki blacharskie. Warstwa nr 2 pochodzi prawdopodobnie z lat 80 XX wieku ,tak jak warstwa nr 1 będąca lakierem bezbarwnym mającym za zadanie ochronę drewna oraz podkreślenie jego struktury dla celów dekoracyjnych..

5.0 STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania obramień ościeżnic oraz skrzydeł okiennych i drzwiowych jest zły. Konieczne jest pilne przeprowadzenie zabiegów konserwatorskich mających na celu powstrzymanie ich dalszej degradacji

Od strony zewnętrznej, drewniane , profilowane listwy posiadają uszkodzenia spowodowane działaniem czynników atmosferycznych oraz upływem czasu. W swojej dolnej części większość z nich posiada ubytki, brakuje fragmentów drewna które miejscami odspoiło się i po prostu odpadło . Warstwa ochronnego lakieru straciła elastyczność w konsekwencji tworząc łuski , które w wielu miejscach odpadły całkowicie pozostawiając nieosłonięte drewno. W konsekwencji doprowadziło to do jego rozsychania się i w wielu miejscach popękało oraz powykrzywiało się. Powoduje to trudności przy domykaniu skrzydeł i spore nieuszczelności przez które do wnętrza pałacu przedostaje się woda opadowa. Obróbki blacharskie w wielu miejscach wymagają całkowitej wymiany bądź naprawy . Brak zabezpieczenia powierzchni drewna prowadzi do stworzenia warunków sprzyjających rozwojowi mikroorganizmów oraz owadów. Mają one bardzo niekorzystny wpływ na drewno prowadząc do jego stopniowej degradacji. Na ramach widoczne są również drobne uszkodzenia mechaniczne powstałe najprawdopodobniej w wyniku wcześniejszych prac związanych z usuwaniem uszkodzonej warstwy farby. Świadczą o tym niewielkie ilości farby pozostawione w zagłębieniach profili listew. Od wewnętrznej strony drewno pokryte jest co najmniej dwiema warstwami białej farby olejnej która pożółkła ,dodatkowo wielu miejscach łuszczy się i odpada. Widoczne są mechaniczne uszkodzenia drewna spowodowane długoletnią eksploatacją. Metalowe okucia wykonane ze stali skorodowały, natomiast ozdobne , wykonane z mosiądzu, w wielu miejscach niedbale pokryto warstwą farby.

6.0 CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI PROJEKT KONSERWATORSKI

Celem prowadzonych prac konserwatorskich będzie usunięcie części przyczyn powstawania destrukcji obiektów a także przywrócenie im formy jak najbardziej zbliżonej do oryginału. Konieczne będzie przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej oraz estetycznej elementów wykonanych z drewna oraz metalu ,elementy które nie nadają się do naprawy należy drobić na wzór oryginału.

Wszelkie prace muszą być prowadzone pod nadzorem konserwatora dzieł sztuki zgodnie z zatwierdzonym programem prac.

Elementy drewniane można podzielić na dwie grupy. Pierwszą z nich są obramienia oraz skrzydła okienne widoczne od zewnątrz. Stan zachowania tych elementów jest najgorszy i dlatego konieczne jest pilne przeprowadzenia zabiegów konserwatorskich. Drugą grupą są elementy okien wewnątrz pałacu, pomalowane farbą olejną. Są one w lepszym stanie niż elementy narażone bezpośrednio na działanie czynników atmosferycznych, niemniej jednak wymagają tych samych zabiegów konserwatorskich.

Elementy drewniane w pierwszej kolejności należy oczyścić z warstwy zanieczyszczeń oraz pozostałości farby. Łuszcząc się warstwę lakieru bezbarwnego należy usunąć mechanicznie przy pomocy drobnoziarnistego papieru ściernego tak by nie uszkodzić drewna. Ptasie odchody należy usunąć za pomocą detergentów. Kolejnym etapem jest dezynfekcja i dezynsekcja drewna przez zastosowanie środków np. Multi Gs firmy Remmers. Po dezynfekcji należy zastosować preparat do odszarzania drewna np. Holz-Tiefenreiniger firmy Remmers lub równoważny. Następnie należy przeprowadzić weryfikację stanu zachowania poszczególnych elementów. W szczególnie osłabionych partiach drewna zmurszałych pod wpływem działania insektów i grzybów możliwe jest przeprowadzenie zabiegu impregnacji przez powlekanie preparatem Pu-Holzierfestigung. Wszelkie elementy okien nie nadające się do naprawy należy wymienić na nowe. Należy zachować ten sam rodzaj materiału i dokładnie odwzorować wygląd oryginału z zastosowaniem oryginalnych okuć. Wszelkie odkształcenia należy wyeliminować w stopniu umożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie okien. Mniejsze ubytki i zarysowania należy uzupełnić żywicą poliuretanową barwioną w masie z dodatkiem trocin, np. PU – Holzersatzmasse firmy Remmers. Po zastygnięciu doskonale daje się obrabiać za pomocą dłut rzeźbiarskich i szlifowania. Następnie całość należy zabezpieczyć przed szkodliwym działaniem czynników atmosferycznych. Do tego celu można zastosować matowe lakierobejce (np. HK Lasur firmy Remmers), podkreślające kolor drewna. Elementy metalowe należy oczyścić ze starej farby oraz korozji. W przypadku całkowitej degradacji spowodowanej korozją należy element wymienić na nowy, dorobiony na wzór oryginału. Stare, uszkodzone obróbki blacharskie należy zastąpić nowymi.

We wnętrzach łuszcząc się warstwę farby olejnej należy usunąć mechanicznie przy pomocy drobnoziarnistego papieru ściernego tak by nie uszkodzić drewna. W razie konieczności można zastosować preparat do złuszczenia powłok malarskich np. Scansol bądź równoważny. Kolejnym etapem jest dezynfekcja i dezynsekcja drewna przez zastosowanie środków np. Multi Gs firmy Remmers. Następnie należy przeprowadzić weryfikację stanu zachowania poszczególnych elementów. Duże ubytki oraz mocno uszkodzone listwy należy zastąpić nowymi z odpowiednio dobranego drewna oraz o odpowiednim kształcie. Należy jednak zachować oryginalne okucia. Mniejsze ubytki i zarysowania należy uzupełnić żywicą poliuretanową barwioną w masie z dodatkiem trocin, np. Holzverfestigung firmy Remmers. Po zastygnięciu doskonale daje się obrabiać za pomocą dłut rzeźbiarskich i szlifowania. Kolejnym etapem będzie zabezpieczenie drewna warstwą farby renowacyjnej. Kolorystyka zostanie ustalona na podstawie próbek przedstawionych komisji konserwatorskiej.

7.0 PROGRAM PRAC

1. **Wykonanie dokumentacji opisowej i zdjęciowej** przed, w trakcie i po zakończeniu prac konserwatorskich.
2. **Mechaniczne usunięcie** ewentualnych pozostałości farb czy lakierów. Łuszczące się warstwy zostaną usunięte mechanicznie przy pomocy drobnoziarnistego papieru ściernego tak by nie uszkodzić drewna. Możliwe jest również zastosowanie preparatu do złuszczenia starych powłok malarskich.
3. **Usunięcie zabrudzeń pochodzenia zwierzęcego.** Wykorzystane zostaną detergenty przeznaczone do czyszczenia powierzchni drewna.
4. **Dezynfekcja i dezynsekcja** drewna przez zastosowanie środków „Perxil” i „Prewentoł RI 80” lub Multi Gs firmy Remmers. Środek można nanosić przez powlekanie lub natryskowo. Po jego zastosowaniu należy odczekać kilka dni tak by miał optymalny czas oddziaływania na mikroorganizmy i insekty. W razie konieczności zabieg można powtórzyć.
5. **Do odszarzenia** drewna należy zastosować preparat Holz-Tiefenreiniger firmy Remmers lub inny równoważny.
6. **W partiach drewna zmurszałych** pod wpływem działania insektów i grzybów przeprowadzenie zabiegu impregnacji przez powlekanie preparatem Epoxi-Holzierfestigung firmy Remmers lub innym równoważnym.
7. **Uzupełnienie ubytków i rekonstrukcja.** Ubytki i zarysowania należy uzupełnić dwuskładnikową żywicą epoksydową barwioną w masie lub PU – Holzersatzmasse firmy Remmers. Po związaniu kity zostaną opracowane za pomocą dłut rzeźbiarskich i szlifowania.
8. **W razie stwierdzenia takiej konieczności** wymiana całkowicie uszkodzonych elementów na nowe, wykonane na wzór oryginału z takiego samego materiału. Należy ponownie użyć oryginalne okucia.
9. **Oczyszczenie elementów metalowych** ze starej farby oraz korozji. Do tego celu można zastosować metodę ścierno strumieniową z zastosowaniem odpowiedniego ścierniwa które nie uszkodzi metalu. Elementy całkowicie skorodowane bądź uszkodzone w stopniu uniemożliwiającym naprawę należy zastąpić nowymi dorobionymi na wzór oryginału.
10. **Zabezpieczenie drewna przed szkodliwym działaniem czynników atmosferycznych** m.in. wilgoci, promieniowania UV. Do tego celu można zastosować matowe lakierobejce

podkreślające kolor drewna z linii produktów firmy Remmers lub inne równoważne. Odpowiedni kolor należy ustalić w trakcie komisji konserwatorskiej.

